

בס"ד. ש"פ בהר"ב בחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם וגו' ואולך אתכם קוממיות¹. וצריך להבין², למה נאמרו כאן יעודים גשמיים, ולא יעודים רוחניים. ויש להוסיף בזה, דהנה, יעודים גשמיים נזכרו בכ"מ בתורה, והחידוש כאן הוא שהיעודים הגשמיים הם בפרשה כללית בתורה שבה מדובר אודות כללות ענין לימוד התורה וקיום המצוות, וכמ"ש רש"י בפירושו אם בחוקותי תלכו, יכול זה קיום המצוות, כשהוא אומר ואת מצוותי תשמרו הרי קיום המצוות אמור, הא מה אני מקיים אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה. ועוד זאת, שמגודל מעלת השכר שנזכר כאן, מוכח, שמדובר כאן קיום התומ"צ באופן נעלה. דהנה, אמרו רז"ל³ שכר מצוה מצוה, וכפי שמבאר רבינו הזקן בתניא⁴ שמשכרה נדע מהותה ומדרגתה. וכיון שהשכר שנזכר כאן הוא באופן שלמעלה מהטבע, כפי שדרשו רז"ל⁵ על הפסוק⁶ ועץ השדה יתן פריו, הן אילני סרק ועתידין לעשות פירות, וכן דרשו⁷ על הפסוק⁸ ונתתי גשמיכם בעתם, בלילי רביעיות ובלילי שבתות, שכן מצינו כו' שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שנעשו חטים ככליות וכו', הרי מובן, ששכר נעלה כזה מורה על גודל מעלת העבודה בקיום התומ"צ. וכמרומו גם במ"ש בחוקותי תלכו, בחוקותי דייקא, שהו"ע אותיות החקיקה המיוחדות בעצמות או"ס (כמבואר בלקו"ת⁸), ותלכו דייקא, היינו, שהעבודה היא באופן של הליכה, וידוע שאמיתית ענין ההליכה הוא באופן שבאין ערוך, בלי גבול⁹. ועפ"ז מודגש יותר החידוש שבדבר, שלמרות גודל מעלת העבודה כו', נזכרו כאן יעודים גשמיים, דהיינו, שכר גשמי, אע"פ שעיקר השכר הוא שכר רוחני, ולא

(1) ר"פ בחוקותי (כו, ג"ג).

(2) ראה גם אוה"ת בחוקותי ע' קצו. מאמר דש"פ בחוקותי תרל"א. תרל"ח (סה"מ תרל"א ח"א ע' שכו. תרל"ח ע' קנה). רד"ה אם בחוקותי תלכו תרס"ז (המשך תרס"ו ע' תלד).

(3) אבות פ"ד מ"ב.

(4) פל"ט (נג, א).

(5) פרש"י — מתו"כ עה"פ.

(6) שם, ד.

(7) תענית כג, רע"א (ובפרש"י).

(8) פרשתנו (בחוקותי) מו, ב. שם, ד.

(9) ראה לקו"ת שלח לח, ד. סה"מ תר"ס ע' קז ואילך.

שכר גשמי, ולא עוד אלא שנזכר כאן שכר גשמי בלבד, ואילו שכר רוחני לא נזכר כלל, גם לא בדרך טפל. גם צריך להבין הדיוק בפירושו אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, עמל דייקא (ולא לימוד או עסק כו'), כהלשון הרגיל בכ"מ), שזהו ע"ד מארז"ל¹⁰ כל אדם לעמל נברא, שנאמר¹¹ כי אדם לעמל יולד, איני יודע אם לעמל פה נברא או לעמל מלאכה נברא כו', ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה וכו', הוי אומר לעמל תורה נברא¹². וגם, מהו הטעם שדוקא עי"ז מקבלים השכר ונתתי גשמיכם בעתם וגו', דלכאורה, הרי מקרא מלא דיבר הכתוב¹³ והי' אם שמוע תשמעו אל מצוותי גו' ונתתי מטר ארצכם בעתו גו', והיינו, שאף שלא נזכר הענין דעמלים בתורה, אלא רק אם שמוע תשמעו גו', שזהו רק שלילת הענין ההפכי דוסרתם וגו'¹⁴, מ"מ, ישנו השכר דונתתי מטר ארצכם בעתו גו', ומדוע נאמר כאן שדוקא כאשר בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, אזי ונתתי גשמיכם בעתם.

(ב) **ויובן** בהקדם המבואר במאמר של הצ"צ ד"ה החודש הזה לכם¹⁵ (שנדפס מחדש לאחרונה¹⁶, ובודאי למדוהו כו'), שמביא שם¹⁷ ממד"ר בראשית פ"ך¹⁸ שפרנסה¹⁹ גדולה מן הגאולה (והיינו לפי שגאולה היא ע"י מלאך, כמ"ש²⁰ המלאך הגואל אותי, ופרנסה היא ע"י הקב"ה, כמ"ש האלקים²¹ הרועה אותי²², פותח²³ את יריך ומשביע לכל חי רצון²⁴). ומזה מובן גם בנוגע לענין הגשמים, שהרי גשמים היינו פרנסה²⁵, שגדלה מעלתם יותר מן הגאולה.

והענין בזה, כפי שמבאר הצ"צ באוה"ת פ' בחוקותי²⁶, דלכאורה צריך להבין איך יתכן שפרנסה (וגשמים) תהי' גדולה מן הגאולה, הרי ענין הפרנסה שייך לחודש תשרי, כמארז"ל²⁷ כל מזונותיו של אדם

18 במאמר הנדפס: פ"ק. וצ"ל: פ"ך

(פ"כ, ט). וכ"ה בב"ר פצ"ז, ב.

19 בפסחים קיח, א: מזונות.

20 ויחי מח, טז.

21 שם, טו.

22 פסחים שם.

23 תהלים קמה, טז.

24 ב"ר שם.

25 תענית ב, ב.

26 שבעה ע"ב.

27 ביצה טז, רע"א.

10 סנהדרין צט, ב.

11 איוב ה, ז.

12 ראה אוה"ת שם ע' קצג. שם (כרך ב')

ע' תשטו.

13 עקב יא, יג-ד.

14 שם, טז.

15 אוה"ת בא ע' רסד ואילך.

16 בקונטרס בפ"ע — ב' ניסן שנה זו,

"בקשר עם . . שנת המאה להסתלקות הילולא

של כ"ק אדמו"ר הצ"צ", ב"ג ניסן.

17 אוה"ת שם ריש ע' רעא.

קצובים לו מראש השנה כו', וחודש תשרי שייך לבריאת העולם, כי בכ"ה באלול נברא העולם²⁸, ולכן תשרי נקרא ירחא קדמאה, כמ"ש בת"י על הפסוק²⁹ ויקהלו גו' בירח האיתנים בחג, דעתיקייא הוון קרון ל' ירחא קדמאה, ואילו ענין הגאולה שייך לחודש ניסן, שהוא חודש של גאולה, והרי גדלה מעלת חודש ניסן על חודש תשרי. וכפי שדרשו חז"ל³⁰ על הפסוק³¹ החודש הזה לכם, משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע להם ר"ח של גאולה. ולכן נאמר³² אנכי הו'י אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא נאמר אשר בראתי שמים וארץ, כיון שיציי"מ (שבחודש ניסן) הו"ע נעלה יותר מבריאת שמים וארץ (שבחודש תשרי)³³. וא"כ, איך יש דעה שפרנסה (ששייכת לתשרי) גדולה מן הגאולה (ששייכת לניסן). אך הענין הוא, שיש ב' אופנים בענין הפרנסה (גשמים). דהנה³⁴ אמרו רז"ל³⁵ ארץ ישראל משקה אותה הקב"ה בעצמו, וכל העולם כולו ע"י שליח, שנאמר³⁶ הנותן מטר על פני ארץ (ארץ ישראל) ושולח מים על פני חוצות (והיינו שכל העולם חוץ א"י, חוצות, שותה ע"י שליח, שולח מים). והענין בזה, כידוע³⁷ שיש ב' יחודים, הא', יחוד חיצוניות חו"ב להחיות העולמות (לאחרי שנמשך מחיצוניות חו"ב לבחי' ז"א), וממנו נמשך הענין דשולח מים על פני חוצות, ע"י שליח, והב', יחוד פנימי ששרשו מלמעלה מעלה, וממנו נמשך הענין דהנותן מטר על פני ארץ, והיינו, לא ע"י שליח, אלא כמ"ש ונתתי גשמיכם גו', אני הוא הנותן אותם³⁸, שזהו ע"ד אנכי מי שאנכי, דלא אתרמיז בשום אות וקוץ כו'³⁹. ועפ"ז מובן בנוגע לענין הפרנסה, שכאשר הפרנסה היא ע"ד ושולח מים על פני חוצות, דהיינו פרנסה שנמשכת מבחי' סדר השתלשלות, אזי גאולה גבוהה ממנה, אבל כאשר הפרנסה היא ע"ד נותן מטר על פני ארץ, ונתתי גשמיכם גו', שזהו"ע הפרנסה שנמשכת מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, ע"י הקב"ה ממש, אזי גדולה פרנסה מן הגאולה (שבאה ע"י מלאך, כנ"ל).

28) ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דר"כ פסקא	34) ראה גם אוה"ת שם ע' קצד ואילך.
כג (בחודש השביעי).	35) תענית יו"ד, א.
29) מלכים"א ח, ב.	36) איוב ה, יו"ד.
30) שמו"ר פט"ו, יא.	37) ראה לקו"ת נצבים מז, א. שה"ש כב,
31) בא יב, ב.	ג.
32) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.	38) ראה גם אוה"ת שם (כרך ב') ע'
33) ראה סידור עם דא"ח רפד, סע"א	תשכא.
ואילך.	39) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. ובכ"מ.

ג) **אמנם** כדי שתהי' המשכת הפרנסה מבחינה שלמעלה מסדר השתלשלות, ונתתי גשמיכם גו', צריכה להיות עבודת בני"י באופן דבחוקותי תלכו, שתהי' עמלים בתורה, באופן של עמל ויגיעה דוקא.

ויש להקדים תחילה המבואר בהמשך תרס"ו⁴⁰, דלכאורה אינו מובן מ"ש אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה גו', וכן מ"ש והי' אם שמוע תשמעו גו' ונתתי מטר ארצכם גו', והלא כבר ברית כרותה בימי המבול במראה הקשת, שאמר⁴¹ וראיתי' לזכור ברית עולם, דהיינו שיהי' קיום תמידי לשפע כל העולמות, וז"ש⁴² עוד כל ימי הארץ זרע וקציר גו' קיץ וחורף ויום ולילה לא ישבותו (שזה כולל גם הענין דנתתי מטר ארצכם גו' ואספת דגנך ותירושך ויצהרך), וא"כ, אי אפשר שיופר ח"ו הברית הזו לעולם גם בלתי קיום המצוות ח"ו, ולמה אמר אם בחוקותי תלכו כו'. אך הענין הוא, דזה ודאי שצריך להיות קיום העולם מחמת כריתות ברית הנ"ל, אבל מ"מ צריכים לקיום המצוות, כי מצד הכריתות ברית נמשך רק חיות וקיום העולם כפי המדה הקצובה שהוסדה מכבר בסדר ההשתלשלות, אבל ע"י קיום תומ"צ יומשך אור חדש בתוס' מרובה על העיקר שכבר הוסד ע"פ סדר השתלשלות כו'. ובאמת הנה גם בשביל המשכת חיות וקיום העולם כפי שכבר הוקצב בסדר השתלשלות, יש צורך בקיום התומ"צ, כי גם מה שנמשך בתחלת הבריאה מצד כי חפץ חסד הוא⁴³, הנה עכשיו הרי זה נמשך דוקא באתערותא דלתתא ע"י עבודת בני"י בקיום התומ"צ⁴⁴, שזהו מה שנתחדש במתן־תורה, שכל הענינים צריכים להיות ע"י עבודה דוקא⁴⁵. ובפרט ע"פ המבואר בקונטרס ומעין⁴⁶, שהמשכת החיות לבני"י יכולה להיות רק ע"י קיום התומ"צ דוקא. וזהו מש"נ והי' אם שמוע תשמעו גו' ונתתי מטר ארצכם וגו', וכן אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו', היינו, שגם ענין הגשמים ופרנסה כו' תלוי בקיום התומ"צ דוקא.

אך בזה גופא יש חילוקים באופן המשכת הפרנסה, לפי אופן העבודה בקיום התומ"צ. והענין הוא⁴⁷, דהנה, בפרשה שני' דק"ש כתיב והי'

(45) ראה שיחת ש"פ בהו"ב, מבה"ח סיון

ה'שי"ת (תומ"מ ח"א ע' 73 ואילך). ועוד.

(46) מאמר ז' (ע' 77 ואילך).

(47) ראה גם המשך מים רבים תרל"ו

פקכ"ט.

(40) ע' ח.

(41) נח ט, טז.

(42) שם ח, כב.

(43) מיכה ז, יח.

(44) ראה גם המשך תרס"ו ע' כט ואילך.

אם שמוע תשמעו וגו' ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם וגו', ולא נזכר הענין דבכל מאדך⁴⁸, ועל זה אמרו רז"ל⁴⁹ שזהו מעמד ומצב שאין עושיין רצונו של מקום, אף שלומדים תורה ומקיימים מצוות, כיון שהעבודה אינה אלא במדידה והגבלה, ולא בכל מאדך. וע"י עבודה זו נמשכת הפרנסה מבחי' סדר ההשתלשלות בלבד, שזהו רק יחוד חיצוני כנ"ל. אך כדי להמשיך ענין הפרנסה מבחי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות, מבחי' יחוד פנימי, ועד שיומשך מבחי' העצמות, הנה על זה צריכה להיות העבודה דקיום התומ"צ באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, שזהו"ע בכל מאדך, למעלה מהגבלת כחות הנפש, הן כחות פנימיים והן כחות מקיפים. וענין זה (בכל מאדך) הוא בתפלה. ובלימוד התורה הו"ע היגיעה והעמל בתורה, שע"ז ממשיכים בחי' הבלי גבול כו', כמבואר בכמה דרושים בהמשך תרס"ו⁵⁰ (וגם בד"ה אם בחוקותי תלכו⁵¹) גודל מעלת היגיעה בתורה, ע"פ מאמר הזהר"י⁵² ע"פ⁵³ יעשה למחכה לו, למאן דדחקין במלה דחוכמתא כו'. ויש להוסיף, שמעלת היגיעה והעמל בלימוד התורה שע"ז ממשיכים בחי' הבלי גבול, מרומזת גם במארז"ל בנוגע לעמל תורה, כל אדם לעמל נברא, שנאמר כי אדם לעמל יולד (כנ"ל ס"א), היינו, שמקשרים זה עם ענין הלידה דוקא (לעמל יולד), והרי ענין הלידה הוא כמו התחדשות יש מאין ממש, שזהו רק בכח הא"ס, כמ"ש רבינו הזקן בתניא⁵⁴ שמהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה, וכמבואר בארוכה בהמשך שמח תשמח תרנ"ז⁵⁵, שענין הלידה הוא התגלות כח הא"ס למטה. וזהו אם בחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, היינו, שלימוד התורה הוא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה. ומזה מובן, שגם קיום המצוות הוא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, שזהו גם מ"ש ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, דהיינו, לא רק מעשה המצוות בפועל (ועשיתם אותם), אלא גם ענין המחשבה והכוונה כו', כמבואר בתניא⁵⁶ בפירוש מארז"ל⁵⁷ מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, דקאי על הדחילו ורחימו שבתבונות

48) ואתחנן ו, ה.	52) ח"א קל, ב.
49) ברכות לה, ב. וראה אור תורה להה"מ	53) ישע"י סד, ג.
סימן קסו. אוה"ת פרשתנו ע' תרמד ואילך. ע'	54) ס"כ (קל, סע"א ואילך).
תרנו ואילך. ע' תרפג. ועוד.	55) סה"מ תרנ"ז ע' קעט.
50) ע' עח ואילך.	56) פט"ז.
51) בסופו (ע' תמו).	57) קידושין מ, א.

מוחו ותעלומות לבו שגבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחי' המעשה, אלא שהקב"ה מצרפן ומחברן לבחי' המעשה. וכאשר העבודה היא באופן כזה, אזי גם המשכת הפרנסה היא מבחי' שלמעלה מהמדידה וההגבלה דסדר השתלשלות, שזהו מ"ש אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם גו', ונתתי דייקא, לא ע"י שליח, אלא אני הוא הנותן אותם, ולכן גם ההמשכה למטה היא באופן שלמעלה מהגבלות הטבע⁵⁸, שזהו"ע חטים ככליות, וגם אילני סרק יתנו פירות (כנ"ל ס"א).

ד) **והנה** ב' אופנים הנ"ל בענין הפרנסה שהו"ע הגשמים (כנ"ל ס"ב), ישנם גם בענין הגשמים בפנימיות וברוחניות, שזהו ענין התורה, כמובא באוה"ת⁵⁹ שהתורה נקראת גשם⁶⁰, ואדרבה, התחלת כל הענינים היא בפנימיות וברוחניות, ואח"כ משתלשלים גם בגשמיות, ובפרט בנדר"ד, שכדי שיהי' הענין דונתתי גשמיכם גו', ונתתי דייקא, אני הוא הנותן אותם, היינו, שיומשך מבחי' אני (שזהו ע"ד אנכי מי שאנכי, דלא אתרמיז בשום אות וקוץ כו') להיות ענין הגשמים כפשוטם, צ"ל ממוצע ביניהם, וזהו ענין התורה, שהיא הממוצע בין הבורא לנבראים, ולמעלה יותר, הממוצע בין המאציל לנאצלים⁶¹ [שהרי המאציל הוא למעלה מהעשר ספירות שהם בהגבלה, ובפרט בהיותם באצילות שאז הם מוגבלים ביותר, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר⁶², ולמעלה גם מהאור הבלי גבול, שהרי כל אור הו"ע של גילוי, וגילוי הו"ע של הגבלה], וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶³ במ"ש⁶⁴ עוטה אור כשלמה, דקאי על התורה, שהיא מדריגה ממוצעת, וכל ממוצע הרי הוא כלול משני דרגות, דהיינו בחי' אחרונה שבעליון ובחי' ראשונה שבתחתון, שהוא הממוצע ביניהם, והם ב' המדריגות אור ושלמה, והו"ע גליא דתורה ופנימיות התורה. וזהו גם ב' הדרגות שבענין הגשמים כפי שהוא בתורה⁶⁵, גליא דתורה ופנימיות התורה⁶⁶.

61 ראה גם המשך תער"ב ח"א ע' שכח.
62 ספר יצירה פ"א מ"ד.
63 רד"ה עוטה אור כשלמה ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ע' 67).
64 תהלים קד, ב.
65 ראה גם אוה"ת שם ע' קצו.
66 ראה גם סה"מ עטר"ת שם: "וזהו ונתתי גשמיכם בעתם, שע"י ההילוך בבחי' אהבה דבכל מאדך הוא גילוי בחי' פנימיות התורה".

58 ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 116 ואילך
— החילוק בענין הגשמים בין פ' עקב (פרשה שני' דק"ש) לפ' בחוקותי.
59 שם ע' קצד. שם (כרך ב') ע' תשיח ואילך. וראה גם ד"ה אם בחוקותי תלכו תרכ"ו קרוב לסופו (סה"מ תרכ"ו ע' קא).
סד"ה אם בחוקותי תלכו עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' תכט).
60 ראה ערכי הכינויים לבעל סדה"ד מערכת גשם.

ה) **ובזה** יובן גם מעלת רשב"י, שהי' במדריגה גבוהה ביותר, וכפי שאמר לו רבי עקיבא רבו, דייך שאני ובוראך מכירים כחך⁶⁷, והיינו לפי שהיתה תורתו אומנתו⁶⁸, ועסק בנגלה דתורה ובנסתר דתורה ביחד, והיינו, שרזין דרזין שבתורה היו אצלו בגילוי בהבנה והשגה, ובאופן שגם לימוד תורתו הנגלית הי' בבחי' המשכת אור הפנימי והסתום כו', שהי' יודע הפנימיות בכל פשטי ההלכות כו' (ובזה גדלה מעלתו לגבי שאר תנאים, לא מיבעי לגבי התנאים שעיקר עסקם הי' או בנגלה דתורה או בפנימיות התורה, אלא גם לגבי התנאים שעסקו בנגלה דתורה ובפנימיות התורה)⁶⁹. ויש לקשר זה עם מ"ש הרה"ח ר' הלל מפאריטש⁷⁰ ששמע מהרה"ח ר' אייזיק מהאמיל בשם רבינו הזקן, שלפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל כו', והיינו, לפי שענינו של ביהמ"ק הוא שבו הי' גילוי העצמות, ואצל רשב"י האיר אצלו גילוי העצמות בלימוד התורה.

וכיון שהתורה היא הממוצע שעל ידה היא ההמשכה בעולם (כנ"ל ס"ד), הרי מעלתו של רשב"י בלימוד התורה נמשכת גם בענין הפרנסה, שהיא מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, שלכן ס"ל לרשב"י אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה כו' תורה מה תהא עלי', אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר⁷¹ ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'⁷², והיינו, שע"י העסק בתורה נמשך גם בגשמיות (ולא באופן של שלילת הגשמיות), אלא שההמשכה בגשמיות היא באופן שלמעלה מהטבע, שזהו האופן היותר נעלה בענין הפרנסה (כנ"ל ס"ג). וזהו גם מה שמצינו בנוגע לרשב"י ור"א בנו, שכאשר היו במערה, איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא כו'⁷³, היינו, שהפרנסה שלהם היתה באופן נסי. ולהעיר גם מהשקו"ט בדברי האחרונים⁷⁴, איך אכלו מיד מאותו חרוב, ולא חיישי משום ערלה, וא' התירוצים על זה, שזהו לפי שבא מן השמים בדרך נס, ואין דבר טמא יורד מן השמים⁷⁵.

67 ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב. 68 שבת יא, א.
 69 ראה המשך תרס"ו ע' מה. ע' ריט. ע' 70 ראה ספר כרם אפרים (פיעטרקוב, תרצ"ז) מאמר ט. הובא בנצו"ז לתקו"ז שם.
 71 ירושלמי סנהדרין נט, ב. 72 ברכות שם.
 73 שבת לג, ב. תקו"ז בהקדמה בתחילתו.
 74 ראה ספר כרם אפרים (פיעטרקוב, תרצ"ז) מאמר ט. הובא בנצו"ז לתקו"ז שם.
 75 ירושלמי סנהדרין נט, ב. 76 פלח הרמון שמות ע' ז.
 77 ישע"י סא, ה.

ויש להוסיף, שנס זה לא הי' באופן של שידוד מערכות הטבע, כי אם באופן שאינו בגדרי הטבע כלל (כולל גם נס שמשנה את הטבע), אלא, שהנהגה למטה היא באותו אופן כמו במקום שלמעלה לגמרי מן הטבע. ובזה מתורצת קושיית האחרונים⁷⁶ מהא שאין נהנין ממעשה נסים⁷⁷, והיינו לפי שכאשר עושיין לו נס מנכין לו מזכיותיו⁷⁸, כי, כל זה הוא כאשר הנס הוא באופן של שידוד מערכות הטבע, ובא בדרך כלל ע"י תפלה ובקשה כו', וכיון שמשנים את הטבע בשבילו, לכן מנכין לו מזכיותיו, אבל כאן אין זה באופן שמשנים את הטבע בשבילו, כי אם, שהנהגה היא מלכתחילה באופן שלמעלה לגמרי מגדרי הטבע כו'. ועוד זאת, שענין זה נעשה מצד המטה עצמו, ולא באופן שצריך להמשיך זאת מלמעלה, וכפי שמצינו ברשב"י שהוציא את תלמידיו לבקעה ואמר בקעה בקעה מלאי דינרי זהב⁷⁹, והיינו, שרשב"י לא אמר שירד זהב מן השמים, אלא שהבקעה עצמה תתמלא זהב, כיון שהמטה עצמו נעשה באופן שלמעלה מגדרי הטבע.

(ו) **וזהו** אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו', דקאי לא רק על ענין הגשמים כפשוטו בגשמיות, אלא גם על ענין הגשמים ברוחניות, ואדרבה, ההתחלה היא מענין הגשמים ברוחניות, ומזה משתלשל ענין הגשמים גם בגשמיות, ומ"מ, העיקר בזה הוא ההמשכה בגשמיות דוקא⁸⁰. וכמו שהוא בכללות התומ"צ, שהמעשה הוא העיקר⁸¹, והיינו, שאע"פ שענין המעשה אינו בערך לגבי ענין המחשבה והכוונה, ועאכו"כ לגבי רעו"ד כו', מ"מ, המעשה הוא העיקר. ועד"ז מובן בנוגע ליעודים הגשמיים, ועד שעל זה אמרו שפרנסה גדולה מן הגאולה (כנ"ל ס"ב), וכמובן גם ממ"ש הרמב"ם⁸² בנוגע ליעודים גשמיים שבתורה, שענינם הוא כדי שנשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה, שמפני זה נתאוו כל ישראל לימות המשיח, כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות להם לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כו', שמזה מובן, שכל ענין הגאולה הוא בשביל שיהי' לבני"י כל המצטרך להם בגשמיות (ענין הפרנסה), שעיי"ז יוכלו לעסוק בתורה כו'. וכל זה הוא ענין הפרנסה באופן היותר נעלה, למעלה מהטבע, שנמשך ע"י

76) שו"ת אמרי דוד (בילגורייא, תרצ"ד) (80) ראה גם סד"ה אם בחוקותי תלכו תרס"ו (ע' תמו).
77) פרש"י תענית כד, א"ב.
78) תענית כ, ב.
79) שמו"ר פנ"ב, ג.
80) ראה גם סוף הלי' תשובה פ"ט ה"ב.
81) אבות פ"א מ"ז.
82) הלי' תשובה פ"ט ה"ב. וראה גם סוף הלי' מלכים.

העמל והיגיעה בתורה, כנ"ל בארוכה. וזהו גם מה שקורין פרשה זו בסמיכות לחג השבועות (ומה שקורין פ' במדבר קודם שבועות, כסימן הגאונים⁸³, הרי זה כדי להפסיק בין הענינים הבלתי־רצויים שבפ' בחוקותי⁸⁴), כי, ההכנה לזמן מתן תורתנו, שאז נותן הקב"ה לבנ"י את התורה, היא, עי"ז שבנ"י מקבלים על עצמם הענין דבחוקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ועי"ז זוכים לכל הברכות המנויות בפרשה, עד ואולך אתכם קוממיות, בגאולה האמיתית והשלימה באופן דאחישנה⁸⁵.

84) תוס' מגילה לא, סע"ב.
85) ישעי' ס, כב. סנהדרין צח, א.

83) סדר רב עמרם גאון סדר פורים. הובא
בהגהות מיימוניות לרמב"ם הל' תפלה פי"ג
ה"ב.